

CÔNG TÁC THỦY LỢI VÀ PHÒNG CHỐNG THIÊN TAI PHỤC VỤ PHÁT TRIỂN KINH TẾ-XÃ HỘI Ở KHÁNH HÒA

KS. Nguyễn Thái Như Trị

Chi cục Trưởng Chi cục Thủy lợi Khánh Hòa

Tóm tắt: Do tác động của biến đổi khí hậu toàn cầu, thiên tai xảy ra trên địa bàn tỉnh Khánh Hòa đang có chiều hướng phức tạp hơn, hạn hán lũ lụt diễn ra với cường độ ngày càng cao. Mỗi mùa mưa bão ở Khánh Hòa, hàng năm trung bình có 11 người chết và mất tích, thiệt hại trung bình vào khoảng 100 tỷ đồng, riêng hai năm 2009, 2010 thiệt hại đã tăng lên rất đáng kể, trên 400 tỉ đồng.

Đặt vấn đề nghiên cứu thủy lợi phục vụ phòng chống thiên tai và đưa ra các giải pháp xây dựng công trình phù hợp là hết sức cần thiết trong thời điểm hiện nay, nhất là biến đổi khí hậu toàn cầu đã và đang tác động rất lớn đến quy luật thời tiết gây ra các thiệt hại, rủi ro khó lường.

1. MỞ ĐẦU

1.1. Đặc điểm tự nhiên và tình hình thiên tai ở Khánh Hòa

Hồ chứa nước Suối Dầu đang xả lũ

Khánh Hòa là một tỉnh thuộc vùng Duyên hải Nam Trung bộ có diện tích tự nhiên là 5.197 km², chiều dài bờ biển khoảng 385 km, chịu ảnh hưởng của triều cường và nước biển dâng. Địa hình của tỉnh khá phức tạp, đồng bằng nhỏ hẹp xen kẽ đồi núi, sông suối ngắn, độ dốc lớn nên lũ tập trung nhanh, sức tàn phá lớn. Hàng năm, tỉnh Khánh Hòa chịu tác động nhiều loại hình thiên tai, trong đó chủ yếu là bão, ngập lụt, lũ quét, sạt lở đất, lốc, hạn hán... Đặc biệt trước tác động của biến đổi khí hậu toàn cầu, thiên tai đang có chiều

hướng phức tạp hơn, hạn hán lũ lụt diễn ra với cường độ ngày càng cao, tác động xấu đến sản xuất và đời sống của cộng đồng. Mỗi mùa mưa bão ở Khánh Hòa, hàng năm trung bình có 11 người chết và mất tích do thiên tai, thiệt hại trung bình hàng năm vào khoảng 100 tỷ đồng, riêng hai năm 2009, 2010 thiệt hại đã tăng lên rất đáng kể, trên 400 tỉ đồng.

1.2. Công tác phát triển thủy lợi

Do đặc thù về địa hình nên Khánh Hòa là tỉnh có tiềm năng về tài nguyên nước trung bình so với các tỉnh, thành phố trong cả nước. Tuy nhiên sự phân bố lại không đồng đều giữa các mùa trong năm đã dẫn đến vào mùa khô thường xảy ra hạn hán và lũ lụt nghiêm trọng vào mùa mưa. Hiện nay trên địa bàn toàn tỉnh có 160 công trình thủy lợi kiên cố vừa và nhỏ, hàng nghìn km kênh mương, trong đó có 27 hồ chứa được xây dựng từ năm 1977 đến nay đang vận hành khai thác với tổng dung tích toàn bộ 200 x10⁶m³, 03 công trình hồ chứa nước đang nâng cấp, sửa chữa và đầu tư xây dựng mới, 73 đập dâng, 62 trạm bơm. Tổng công suất tưới thiết kế 29.400 ha, thực tế tưới 20.000 ha đạt 68% diện tích tưới thiết kế, các công trình đê điều, kè chống sạt lở không đáng kể.

Do điều kiện kinh tế trước đây của đất nước còn nhiều khó khăn, việc xây dựng các

công trình thủy lợi còn nhiều hạn chế về vốn đầu tư và kỹ thuật, nhiều công trình hồ, đập hiện nay đang xuống cấp, tiềm ẩn nhiều nguy cơ sự cố, đe dọa đến an toàn của công trình và vùng hạ du. Vì vậy, vấn đề an toàn hồ chứa, đập nước cần phải được chú trọng và quan tâm đúng mức, nhất là trong điều kiện thời tiết diễn biến thất thường do tác động của biến đổi khí hậu toàn cầu, trong đó hiện tượng mưa, lũ ngày càng khốc liệt, vượt ra ngoài các quy luật thông thường. Mặt khác các nghiên cứu về giải pháp về thủy lợi trước đây chỉ tập trung giải quyết nước tưới cho cây lương thực (cây lúa) là chính, chưa chú trọng đến việc cấp nước cho các ngành dân sinh kinh tế khác, đặc biệt là thực hiện nhiệm vụ phòng, chống thiên tai phục vụ phát triển kinh tế xã hội của tỉnh và đảm bảo an toàn cho cuộc sống của người dân chưa được quan tâm đúng mức.

Do vậy, đặt vấn đề nghiên cứu thủy lợi phục vụ phòng chống thiên tai và đưa ra các giải pháp xây dựng công trình phù hợp là hết sức cần thiết trong thời điểm hiện nay nhất là biến đổi khí hậu toàn cầu đã và đang tác động rất lớn đến quy luật thời tiết gây ra các thiệt hại, rủi ro khó lường.

2. CÔNG TÁC THỦY LỢI THỰC HIỆN CHƯƠNG TRÌNH VÀ KẾ HOẠCH HÀNH ĐỘNG PHÒNG, CHỐNG VÀ GIẢM NHẸ THIÊN TAI Ở KHÁNH HÒA

Thực hiện Chiến lược Quốc gia về phòng chống và giảm nhẹ thiên tai đến năm 2020 của Chính phủ, UBND tỉnh Khánh Hòa đã ban hành Chương trình, kế hoạch hành động thực hiện Chiến lược Quốc gia về phòng chống và giảm nhẹ thiên tai đến năm 2020 của Chính phủ trong đó công tác thủy lợi và phòng, chống thiên tai phục vụ cho nhiệm vụ phát triển kinh tế xã hội của tỉnh đặc biệt được coi trọng, đây là một văn bản pháp lý quan trọng để căn cứ vào đó các cấp các ngành trong tỉnh thực hiện.

2.1. Mục tiêu

Chương trình, kế hoạch hành động của tỉnh đã nêu mục tiêu tổng thể là: Tập trung đẩy mạnh và huy động mọi nguồn lực để thực hiện

có hiệu quả công tác phòng, chống và giảm nhẹ thiên tai từ nay đến năm 2020, nhằm giảm đến mức thấp nhất thiệt hại về người, tài sản, hạn chế sự phá hoại tài nguyên, môi trường, di sản văn hóa, góp phần quan trọng bảo đảm phát triển ổn định và bền vững kinh tế, xã hội, quốc phòng, an ninh của tỉnh.

Với các mục tiêu cụ thể của công tác thủy lợi và phòng, chống thiên tai là:

- Bảo đảm an toàn cho các hồ chứa nước lớn nhỏ; đặc biệt các hồ chứa Đá Bàn, Suối Dầu, Cam Ranh, Suối Trầu... là các hồ chứa nằm trên khu vực có dân cư đông đúc, có trung tâm chính trị, kinh tế, văn hóa của vùng. Tiếp tục xây dựng hồ Hoa Sơn, Tà Rục, Đồng Điền, Tiên Du, Sông Cạn..., kiên cố hóa hệ thống kênh mương, đê, kè.

- Xây dựng hoàn thành các tuyến đê, kè ven biển, ven sông chống sạt lở phục vụ công tác phòng, chống lụt, bão. Nâng cấp tu bổ, xây dựng các tuyến đê xung yếu ven sông, ven biển để bảo vệ dân cư, phát triển kinh tế của địa phương trong vùng.

- Hoàn thành việc di dời dân theo phương án ra khỏi các khu vực có nguy cơ cao xảy ra lũ quét và sạt lở đất, đặc biệt các hộ dân sống ở khu vực bờ sông, suối, cửa sông Cái Nha Trang. Về lâu dài, phải có kế hoạch giải quyết tốt việc khai thông dòng chảy, giảm bớt mức lũ lụt dâng cao và góp phần tạo cảnh quan môi trường cho khu vực. Đồng thời có kế hoạch đầu tư xây dựng mới các công trình bảo vệ bờ sông, suối chống sạt lở theo nội dung Đề án Phòng chống sạt lở bờ sông, suối lớn trên địa bàn tỉnh Khánh Hòa

2.2. Các giải pháp thực hiện

Để thực hiện thành công các mục tiêu, nhiệm vụ trên trong thời gian qua tỉnh Khánh Hòa đã chỉ đạo và thực hiện cụ thể các giải pháp:

a. Giải pháp phi công trình:

- Tỉnh Khánh Hòa đã xây dựng và phê duyệt Dự án điều chỉnh bổ sung Quy hoạch Thủy lợi đến năm 2015 với mục tiêu rà soát lại các công trình thủy lợi tìm ra giải pháp thủy lợi xây dựng các công trình phục vụ đa

mục tiêu, trong đó chú trọng đến việc bảo vệ môi trường sinh thái vùng hạ lưu sông và xây dựng danh mục các công trình, các hồ chứa để điều tiết, làm giảm dòng chảy lũ của sông suối, bảo đảm an toàn tính mạng và tài sản nhân dân vùng hạ lưu.

- Công tác cập nhật và sửa đổi bổ sung các quy trình điều tiết hồ chứa đang được tiến hành, hàng năm các đơn vị quản lý các hồ chứa đều phải xây dựng phương án phòng, chống lụt bão cho các hồ và trình UBND tỉnh phê duyệt; đặc biệt hiện nay tỉnh đang tiến hành nghiên cứu đề tài xây dựng Quy trình vận hành liên hồ chứa Đá Bàn, Suối Trầu, EaKrong Rou trong mùa lũ lưu vực sông Dinh Ninh Hòa do Viện Quy hoạch Thủy lợi thực hiện.

- Đang tiến hành xây dựng Đề án phòng, chống sạt lở bờ sông, suối trên địa bàn tỉnh với mục tiêu dự báo tình hình sạt lở, quy hoạch chỉnh trị sông, suối, đề xuất các giải pháp công trình và phi công trình phòng chống sạt, lở.

- Hoàn thành dự án lập bản đồ ngập lụt khu vực sông Dinh Ninh Hòa và sông Cái Nha Trang theo lượng mưa và xả lũ các hồ chứa ứng với các tần suất khác nhau (1, 3,5,10%), để chủ động thực hiện công tác chỉ đạo điều hành phòng tránh thiên tai, chủ yếu là mưa lũ ngập lụt một cách hiệu quả nhất.

- Đẩy mạnh công tác trồng rừng đầu nguồn, rừng phòng hộ, rừng ngập mặn ven biển nhằm điều tiết dòng chảy, mưa lũ, hạn chế xói lở, sóng gió lớn, bảo vệ và tăng cường tuổi thọ các công trình thủy lợi.

b. Giải pháp công trình:

- Xây dựng mới các công trình thủy lợi phục vụ cấp nước nông nghiệp, nuôi trồng thủy sản, sinh hoạt.. Hiện nay đang tiến hành xây dựng hồ chứa nước Tà Rục- huyện Cam Lâm có dung tích $23,4 \times 10^6$ m³ nước, tiến hành lập dự án đầu tư các công trình hồ chứa nước ngọt thành phố Cam Ranh, hồ chứa nước Ninh Vân, thị xã Ninh Hòa.

- Xây dựng các công trình phục vụ điều tiết lũ cho vùng hạ du: hồ chứa nước Đắc Lộc,

thành phố Nha Trang và hồ chứa nước Sơn Trung, huyện Khánh Sơn.

- Thực hiện chương trình xây dựng đê biển từ Quảng Ngãi đến Kiên Giang, đang tiến hành lập dự án đầu tư các công trình Kè bờ phường Vĩnh Nguyên thành phố Nha Trang và đoạn kè Đại Lãnh, huyện Vạn Ninh.

- Xây dựng các công trình tiêu thoát lũ, chống sạt lở bờ sông, bờ suối, ngăn mặn để ổn định các khu dân cư, đảm bảo an toàn công trình hạ tầng giao thông, nạo vét luồng lạch để tàu thuyền dễ dàng tránh trú bão trong mùa mưa bão hàng năm...

c. Về nguồn vốn đầu tư:

Mùa mưa lũ năm 2010 đã gây thiệt hại rất lớn đến các công trình giao thông, thủy lợi và cơ sở hạ tầng trên địa bàn toàn tỉnh. Để khắc phục những thiệt hại do thiên tai gây ra, đồng thời đầu tư xây dựng thêm mới các công trình nhằm đảm bảo an toàn và phòng chống thiên tai, nâng cao năng lực phục vụ, Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Khánh Hòa đã có những đề xuất và được Trung ương quan tâm hỗ trợ.

Năm 2010, bằng các nguồn vốn của Trung ương và của tỉnh tổng vốn đầu tư cho công trình thủy lợi là gần 200 tỷ đồng. Nguồn kinh phí này tập trung vào khắc phục thiệt hại do mưa lũ, nâng cấp, sửa chữa các công trình hồ chứa theo chương trình an toàn hồ chứa, kiên cố hóa kênh mương, xây dựng hệ thống tiêu thoát lũ...

Tuy nhiên cũng giống như nhiều địa phương khác trong khu vực, mức đầu tư còn khá thấp so với nhu cầu, trong khi diễn biến thời tiết ngày càng khắc nghiệt. Theo dự kiến nguồn vốn cần đầu tư cho các công trình thủy lợi trong toàn tỉnh giai đoạn 2011-2015 cần khoảng từ 350 -400 tỷ đồng mỗi năm.

III. KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

Xây dựng các công trình thủy lợi phục vụ đa mục tiêu, trong đó chú trọng đến phòng ngừa và giảm nhẹ thiệt hại do thiên tai gây ra trong giai đoạn hiện nay là hết sức cần thiết và góp phần phát triển bền vững kinh tế xã hội và an ninh quốc phòng của địa phương. Trước

mắt cần quan tâm:

- Các hồ chứa và đập dâng dù đã được bảo quản khá tốt, được sửa chữa, nâng cấp nhưng vẫn không tránh khỏi sự hư hỏng, xuống cấp; nhất là những hồ được thiết kế xây dựng từ trước những năm 90 của thế kỷ trước, khi đó các điều kiện tự nhiên như thảm phủ rừng phòng hộ còn xanh tốt, nay rừng bị phá kết hợp với tác động của biến đổi khí hậu làm cho các thông số thiết kế ban đầu bị sai khác, làm giảm giá trị sử dụng cũng như độ an toàn và tuổi thọ của hồ. Cần phải nhận thức rõ việc bảo đảm an toàn các công trình hồ, đập thủy lợi, thủy điện không chỉ là nhiệm vụ của ngành thủy lợi, thủy điện mà phải là trách nhiệm của toàn xã hội. Trong đó, vai trò của thủy lợi được coi là trọng tâm.

- Trong điều kiện nguồn vốn cho đầu tư nâng cấp các công trình hồ, đập còn có phần hạn chế thì cần có sự phối hợp các ngành, các cấp và địa phương triển khai đồng bộ các biện pháp quản lý công trình để bảo đảm khai thác hiệu quả, bền vững hồ, đập. Tổ chức tập huấn,

nâng cao năng lực về công tác quản lý hồ, đập, cũng như tuyên truyền cho nhân dân vùng hưởng lợi từ công trình hiểu được tầm quan trọng của công tác bảo đảm an toàn hồ, đập chứa nước để cùng tham gia quản lý, bảo vệ.

- Việc tu sửa và xây mới các hồ đập cần tính đến những thay đổi của điều kiện khí hậu thủy văn để các cấp độ an toàn của hồ đập thích hợp hơn trong mọi tình huống. Bên cạnh đó là việc xử lý nghiêm minh những vi phạm rừng phòng hộ đầu nguồn; đẩy nhanh công tác trồng mới, khoanh nuôi những nơi rừng đã bị chặt phá.

- Để có giải pháp công trình thủy lợi phù hợp, kết hợp phòng chống thiên tai cần có các chương trình, đề tài nghiên cứu của các đơn vị, các Viện khoa học thủy lợi đầu ngành của Bộ, Trường Đại học Thủy lợi... đồng thời đề xuất Bộ Nông nghiệp và PTNT ban hành các văn bản hướng dẫn, các tiêu chuẩn về thiết kế các công trình thủy lợi điều tiết chống lũ, cắt lũ các quy trình vận hành liên hồ ...

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Các Báo cáo tổng kết công tác Phòng, chống lụt bão và Tìm kiếm cứu nạn của Ban Chỉ huy Phòng, chống lụt bão và Tìm kiếm cứu nạn tỉnh Khánh Hòa qua các năm 2008,2009,2010.
2. Dự án điều chỉnh bổ sung Quy hoạch Thủy lợi tỉnh Khánh Hòa năm 2015.
3. Đề án Phòng, chống thiên tai và Tìm kiếm cứu nạn tỉnh Khánh Hòa.
4. Chiến lược quốc gia phòng, chống và giảm nhẹ thiên tai của Chính phủ.
5. Kịch bản biến đổi khí hậu và nước biển dâng của Bộ Tài nguyên và Môi trường.

Abstract

WATER RESOURCES AND DISASTER PREVENTION FOR SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT IN KHANH HOA

Due to the impact of climate change, natural disasters in Khanh Hoa province have tended to be more complex, droughts and floods occur with increasing intensity. Every rainy season in Khanh Hoa, the number of people dead and missing is around 11 each year, the average annual loss is about 100 billion VND, this grew considerably to over 400 billion VND in 2009 and 2010.

Therefore, studying hydraulic construction for disaster prevention and preparedness as well as proposing feasible solutions for constructing are extremely essential at present, especially when global climate change has been affecting the weather patterns, which results in unforeseeable risk and damage.